

تحلیل منظر شهری تاریخی سلطانیه بر اساس توصیه‌نامه ۲۰۱۱ یونسکو*

(مطالعه موردی: محور حدفاصل گنبد سلطانیه تا مقبره ملاحسن کاشی)

سید حسن تقوایی^۱، مه‌ری مطهری راد^{۲*}

^۱ دانشیار گروه معماری منظر، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

^۲ کارشناس ارشد معماری منظر، دانشگاه شهید بهشتی تهران

چکیده

سلطانیه جزو مناطق بی نظیر ایران و حتی جهان است که آمیختگی ارزش‌های تاریخی، فرهنگی و محیط طبیعی را یک‌جا به نمایش می‌گذارد. محوطه تاریخی سلطانیه به عنوان یکی از معدود آثار باقی‌مانده از تمدن ایلخانان شامل اثر میراث جهانی گنبد سلطانیه و سایر عناصر تاریخی و طبیعی ارزش‌مند مجاور آن بویژه چمن تاریخی سلطانیه می‌شود. در دهه‌های اخیر، گسترش نامناسب شهری سبب بروز برخی مسایل و ناهنجاری‌های بصری و محیطی در منظر شهری تاریخی سلطانیه شده که در مواردی نیز بعضی قابلیت‌های تاریخی، طبیعی و فرهنگی آثار و مناظر را با تهدید مواجه کرده است. در این مقاله تلاش شده ضمن ارائه نتایج پژوهش انجام گرفته در زمینه بهبود کیفیت منظر شهری تاریخی سلطانیه، به اهمیت نقش منظر پیرامون آثار ثبت جهانی به عنوان موضوعی مؤثر در بهبود کیفیت منظر شهری تاریخی توجه شود. بر این اساس، روش کار بر مطالعه میدانی و اسنادی بویژه بهره‌گیری از توصیه‌نامه ۲۰۱۱ یونسکو در بررسی توصیفی-تحلیلی بخشی از منظر محوطه تاریخی سلطانیه است. در این مورد، نخست مفهوم رویکرد منظر شهری تاریخی و لایه‌های سازنده آن بررسی شده است. سپس با بسط و تطابق آن به منظر شهری تاریخی سلطانیه، فعالیت‌های انسانی-اجتماعی، جلوه‌های بصری محیط، کیفیت و قدمت شبکه راه‌های موجود، مزارع و شبکه کرت‌بندی آن، شبکه آبی، کانون‌های تاریخی، محدوده‌های حفاظت حریمی و هم‌چنین مواضع دارای قابلیت فضاسازی و استقرار فعالیت به عنوان اصلی‌ترین عناصر سازنده منظر شهری تاریخی و قابلیت‌های این شهر مورد شناسایی قرار گرفته است. نتیجه نهایی پژوهش تاکید دارد این عناصر در ارتباط با هم منظر شهری تاریخی را، به‌طور یک‌پارچه و به عنوان نوعی هویت و ارزش معرفی می‌کند و در بر گیرنده جداول و نقشه‌های تفکیکی از لایه‌های سازنده منظر شهری تاریخی در حوزه جنوبی گنبد سلطانیه و محور حدفاصل گنبد تا مقبره ملاحسن کاشی است که با تکیه بر تحلیل داده‌ها و بررسی‌های میدانی استخراج شده‌اند.

واژگان کلیدی: محوطه‌های میراث جهانی، منظر شهری تاریخی، توصیه‌نامه ۲۰۱۱ یونسکو، سلطانیه، مقبره ملاحسن کاشی.

Analysis of Historical Urban landscape of Soltaniyeh based on the 2011 Unesco Recommendation

(A case study: The distance between Soltaniyeh Dome to Mola Hassan Kashi Tomb)

Seyed Hassan Taghvaei

Associate Professor of Landscape Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism , Shahid Beheshti University

Mehri Motahari Rad

M.A. in Landscape Architecture, Shahid Beheshti University , Tehran

Abstract:

Soltaniyeh is among the unique regions in Iran and even in the world which displays the mixture of historical, cultural and natural environment in one place. The historical site of Soltaniyeh as one of the rare remaining monuments from the civilization of The Ilkhanate includes the world heritage of Soltaniyeh dome and other historical and natural elements beside it in particular the historical lawn of Soltaniyeh. In recent decades, the unsuitable urban expansion has created many visual and environmental abnormalities and issues in the historical urban landscape of Soltaniyeh and in some cases, it has endangered some of the historical, natural and cultural capabilities of the works and views . In this article, presenting the results of the research on the improvement of the quality of historical urban landscape of Soltaniyeh , efforts have been made to pay attention to the significance of the role of landscape around the works with world registration as an effective subject in improving the quality of historical urban landscape. On this basis, the methodology is based on field and documents study in particular by using the 2011 Unesco Recommendation in the descriptive-analytic study of a part of the landscape of the historical site of Soltaniyeh. Then with their expansion and adaptation with the historical urban landscape of Soltaniyeh , the human -social activities, environment visual manifestations , quality and oldness of the network of existing roads, farms and their plowing method , irrigation network , historical centers , limit protective areas and also the positions with an ability for space building and establishment of activity as the most basic elements to construct historical urban landscape and the capabilities of this city have been identified. The final result of the research emphasizes that these elements in connection with each other introduce the historical urban landscape in an integrated form and as a type of identity and value. Furthermore , it contains tables and detached maps from the constructing layers of historical urban landscape in the southern domain of Soltaniyeh dome and distance limit of the dome to Molla Hassan Kashi tome which have been extracted based on data analysis and field studies.

Keywords: World Heritage Sites, Historical Urban Landscape, 2011 Unesco Recommendation, Soltaniyeh, Molla Hassan Kashi Tomb .